

24 listopada 2023

Jak pilnować funduszu sołectkiego po złożeniu wniosku?

Autor: Paula Kłucińska

(<https://siecobywatelska.pl/wp-content/uploads/2023/11/traditional-wooden-house-in-the-mountains-on-a-gre-2021-08-29-10-59-55-utc-scaled.jpg>).

Uwaga: Od 1 października 2024 r. Sieć Obywatelska Watchdog Polska nie udziela już porad prawnych z zakresu funduszy sołectkich.

Udało się. Mieszkanki i mieszkańcy sołectwa spotkali się na zebraniu wiejskim, podjęli uchwałę w sprawie funduszu sołectkiego na kolejny rok, a pomysły na jego przeznaczenie zostały zaakceptowane przez wójta gminy. Co teraz? Jak śledzić dalsze losy zaplanowanych przedsięwzięć i wydatków? A może da się sprawdzić, w jaki sposób wykonywano fundusz sołectki w poprzednich latach? W tym tekście zmierzmy się właśnie z takimi pytaniami.

Próba ostateczna wniosku sołectwa

Jeśli wójt nie odrzucił przekazanego mu przez sołtysa wniosku w sprawie funduszu sołeckiego, to oczywiście warto się cieszyć, ale jednocześnie nie warto tracić czujności. Niestety wniosek wciąż może zostać odrzucony, tyle tylko, że nie przez wójta, a radę gminy, nie w pierwszej połowie października, a dopiero w trakcie uchwalaniu budżetu oraz nie ze względu na niedociągnięcia formalne, ale niespełnienie wymogów merytorycznych.

W praktyce oznacza to, że uchwalając budżet gminy, rada może odrzucić wniosek sołectwa, jeżeli zaplanowane przedsięwzięcia nie są zadaniami własnymi gminy, nie służą poprawie warunków życia mieszkańców lub nie są zgodne ze strategią rozwoju gminy. Wynika to z art. 5 ust. 11 Ustawy o funduszu sołeckim (m.in. wyrok NSA z 14 stycznia 2019 r. o sygn. akt I GSK 2701/18: „Kontrola merytoryczna wniosku (...) odbywa się na etapie uchwalania budżetu (...) Uchwalając budżet, rada powinna odrzucić wniosek sołectwa, w przypadku gdy zamierzone zadania nie spełniają wymogów określonych w art. 2 ust. 6 lub 7 u.f.s. Na tym więc etapie odbywa się nadzór i kontrola wydatkowania środków budżetowych”).

Przy czym podstawą do odrzucenia całego wniosku jest już jedno błędnie zaplanowane przedsięwzięcie, nawet gdy pozostałe wydatki spełniają wszystkie wymogi. Do odrzucenia wniosku wystarczy też, że przedsięwzięcie nie spełnia choćby jednej z wymienionych przesłanek merytorycznych. Jeżeli więc zaplanowane przedsięwzięcie nie jest zadaniem własnym gminy, ale służy poprawie warunków życia mieszkańców, to mimo wszystko wniosek należy odrzucić.

Procedura uchwalania budżetu wygląda w ten sposób, że do 15 listopada wójt ma obowiązek przekazać projekt uchwały budżetowej radzie gminy oraz regionalnej izbie obrachunkowej. Następnie projekt trafia do odpowiednich komisji w radzie, a ostatecznie jest dyskutowany i głosowany podczas tzw. sesji budżetowej. Głosowanie w sprawie budżetu gminy powinno odbyć się do 31 grudnia, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach, do 31 stycznia kolejnego roku. Ścieżka ta wynika z przepisów Ustawy o finansach publicznych (art. 238-239).

Na tym etapie warto sprawdzić, czy wójt zaplanował w projekcie budżetu wydatki związane z funduszem sołeckim. Poszukiwania informacji najlepiej rozpocząć od przejrzenia Biuletynu Informacji Publicznej urzędu gminy. Warto też zajrzeć do obowiązkowej uchwały rady gminy w sprawie trybu prac nad projektem uchwały budżetowej. To z niej możemy dowiedzieć się, jakie wymogi dotyczące uzasadnienia projektu postawiono wójtowi, a także jakie inne materiały informacyjne powinny trafić do rady wraz z projektem budżetu i jakie są kolejne kroki przy uchwalaniu budżetu. Zdarza się również, że na temat planów co do funduszu sołeckiego wypowiada się regionalna izba obrachunkowa, która opiniuje projekt budżetu. Jej opinii można poszukiwać zarówno w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu gminy, jak i w Biuletynie samej regionalnej izby obrachunkowej.

Wreszcie dobrze byłoby sprawdzić, czy z ostatecznie uchwalonej uchwały budżetowej nie zniknęły przypadkiem wydatki zaplanowane na fundusz sołecki. Proces ten można dodatkowo śledzić, udając się na posiedzenia komisji rady gminy, czy przychodząc na sesję budżetową rady gminy.

Realizacja funduszu sołeckiego

Wykonywaniem funduszu sołeckiego zajmuje się wójt, co nie oznacza, że wszystkie czynności podejmuje osobiście. Chodzi natomiast o to, że to wójt dokonuje zakupów oraz podpisuje umowy służące realizacji przedsięwzięć wyznaczonych przez sołectwa. To on decyduje również, czy czynności załatwią upoważnione osoby pracujące w urzędzie gminy, czy może wykonanie części usług zostanie zlecone przedsiębiorcy albo zostanie przeprowadzony otwarty konkurs ofert dla stowarzyszeń i fundacji mających wykonać konkretne zadanie.

Na realizację funduszu sołeckiego wójt ma czas do końca roku kalendarzowego. Jeśli więc mieszkańcy zaplanowali przedsięwzięcia pod koniec września 2023 r., to wójt powinien je wykonać do 31 grudnia 2024 r. W przeciwnym razie niewykorzystane środki z funduszu sołeckiego wygasną, a inaczej mówiąc, fundusz sołecki na ten rok przepadnie.

Na tym etapie z pewnością warto przyglądać się, jak przebiega proces wykonania funduszu sołeckiego. Trudno jednak opisać jeden uniwersalny zestaw wskazówek, ponieważ wiele zależy od rodzaju zaplanowanych przedsięwzięć czy wstępnego terminu ich realizacji. Nie ma jednak przeszkód, żeby o postępy w działaniach związanych z funduszem sołeckim po prostu zapytać. Po informacje w tej sprawie można zwrócić się do sołtysa, a jeśli nie będzie ich posiadał albo nie będzie chciał się nimi podzielić (formalnie nie ma takiego obowiązku prawnego), to można zadzwonić z pytaniami do urzędu gminy lub złożyć wniosek o udostępnienie informacji publicznej (<https://informacjapubliczna.org/procedures/opis-2/>). We wniosku można zapytać przykładowo o to, czy podjęto już jakiekolwiek działania w celu realizacji funduszu sołeckiego, a jeśli tak, to jakie i komu je zlecono. Można również poprosić o udostępnienie dokumentów związanych z realizacją funduszu sołeckiego (faktury, umowy, rachunki).

Jeżeli natomiast trafi do nas plotka, że wójt, skarbnik gminy albo inna osoba pełniąca funkcje publiczne zapowiedziała, że fundusz sołecki nie zostanie zrealizowany albo że zrealizowane zostaną zupełnie inne, nieplanowane przez mieszkańców przedsięwzięcia, to reakcję na te wieści powinna poprzedzić weryfikacja informacji. Jeśli informacja okaże się prawdziwa, to o nieprawidłowościach można zawiadomić wojewodę lub regionalną izbę obrachunkową. Do opisanego przydadzą się „dowody”. O dokumenty związane z funduszem sołeckim, w tym o kopię wniosku sołectwa czy uchwały zebrania wiejskiego w sprawie funduszu sołeckiego, można pytać we wspomnianym już trybie dostępu do informacji publicznej.

Rozliczenia wydatków

Po wykonaniu przedsięwzięć z funduszu sołeckiego, w następnym roku gmina może zawnieść do wojewody o zwrot części wydatków poczynionych na te przedsięwzięcia. Jeżeli więc wójt zrealizuje fundusz sołecki w 2024 r., to w 2025 r. będzie mógł starać się o dotację celową z budżetu państwa.

Wójt musi złożyć taki wniosek w terminie do 31 maja następującego po roku, w którym dokonał wydatków na fundusz sołecki. Następnie wojewoda dokonuje weryfikacji pod względem rachunkowym i formalnym, a jeśli nie ma zastrzeżeń, to zwrot następuje na rachunek budżetu gminy do 31 sierpnia. Ścieżka postępowania wynika z rozporządzenia Ministra Administracji i Cyfryzacji z 2014 r.

W połowie roku można zatem zwracać się do wójta lub wojewody o udostępnienie treści wniosku o zwrot z budżetu państwa części wydatków dotyczących funduszu sołeckiego zaplanowanego dwa lata wstecz. Zadeklarowaną kwotę wydatków można następnie porównać z rzeczywistością. W tym celu można dodatkowo zwrócić się z wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej do wójta gminy i dopytać go, na co konkretnie wydano tę pulę środków. Przygotowanie informacji nie powinno przysporzyć urzędowi wyjątkowo pracochłonnego zajęcia, skoro uprzednio szukano już informacji dla wojewody.

Jeśli okaże się, że wójt zgłosił do wojewody wydatki, których w rzeczywistości nie dokonał albo jeśli próbował rozliczyć wydatki z przedsięwzięć, które w ogóle nie wynikały z wniosków mieszkańców, to ostatecznie wojewoda może zdecydować o zwrocie przyznanej dotacji z budżetu państwa w wysokości odpowiadającej „nielegalnym” wydatkom.

O podobnych nieprawidłowościach można też informować regionalną izbę obrachunkową, jako że opiniuje ona nie tylko projekty uchwał budżetowych, ale również sprawozdania z wykonania budżetów gmin. Fundusz sołecki jest zaś częścią budżetu gminy, więc jeśli wójt nie realizuje funduszu sołeckiego, to tym samym nieprawidłowo wykonuje budżet gminy (oczywiście patrząc na budżet jedynie w wąskim zakresie). Regionalna izba obrachunkowa może wytykać takie błędy.

Do regionalnej izby obrachunkowej można też wnioskować o przeprowadzenie kontroli dotyczącej realizacji funduszu sołeckiego w danej gminie. Trzeba się jednak liczyć z tym, że izba nie ma prawnego obowiązku podejmowania kontroli na wnioski mieszkańców, nawet jeśli są one słuszne. W pierwszej kolejności warto więc sprawdzić w Biuletynie Informacji Publicznej właściwej regionalnej izby obrachunkowej, czy w zeszłym roku w naszej gminie nie miała już miejsca taka kontrola albo czy nie została przypadkiem zaplanowana na bieżący, czy kolejny rok. Jeśli okaże się, że w najbliższym czasie w gminie nie odbędzie się kontrola kompleksowa, wtedy można próbować przekonać regionalną izbę obrachunkową do podjęcia nieplanowanej wcześniej kontroli doraźnej (problemowej).

Uwaga: Od 1 października 2024 r. Sieć Obywatelska Watchdog Polska nie udziela już porad prawnych z zakresu funduszy sołeckich.

Pomóż jawności i naszej niezależności!

100 zł

50 zł

30 zł

Wspieraj nas